

Evaluatie : Green Care Amsterdam: Betekenis voor TransForum (RO-022)

Het IP Green Care Amsterdam (2005-2009) had als doel professionalisering van zorg boerderijen, door de praktijk van zorgboerderijen te verbinden met zorginstellingen en educatie instellingen. Dit kreeg gestalte via de organisatie Landzijde die met behulp van het project uitgroeide tot een professionele 'makelaar' en 'ondersteuner' tussen en voor zorginstellingen en agrarische ondernemers. Het werkgebied van het project was de stad Amsterdam en de regio ten noorden daarvan (Waterland).

1. Betekenis voor TransForum (programmaniveau)

1.1 Metropolitan Agriculture

In het project werden stedelijke vraag en agrarisch aanbod verbonden en voor alle partijen tot waarde gebracht.

Het succes van Green Care is bepaald door de aanwezigheid van een sterke 'push' én een 'pull' factor: groot stedelijk gebied en een aangrenzend Nationaal Landschap. De stad kent een grote groep zorg- en hulpvragers. De directe nabijheid van deze stedelijke vraag is één van de randvoorwaarden voor het succes. In het Nationale Landschap Waterland is geen ruimte voor landbouw met als hoofdfunctie (bulk)voedselproductie. De groene ruimte (Waterland) wordt door de stad Amsterdam als "voortuin" beschouwd en heeft een functie als stedelijk uitloop gebied, voor natuurontwikkeling en cultuurhistorisch landschap (het Oudhollandse landschap, ook voor betekenis voor toerisme en internationale profilering). Boeren moeten nieuwe businessmodellen ontwikkelen om te overleven. De landbouw verleent diensten (zorg) aan cliënten en zorginstellingen van de nabijgelegen stad.

Landbouw in Metropolitaan gebied, betekent de ontwikkeling van nieuwe ketens die stad (metropolitane vraag) en land (ruraal aanbod) verbinden en tot waarde brengen. Green Care is daarvan een voorbeeld: Zorgvragers -> Zorg instellingen -> Landzijde (ketenregie) -> Zorg Boeren

Door hun bedrijfsvoering helpen de boeren het landschapsbeeld van de stedeling in stand houden, ondersteunen zij de gemeentelijke voedselstrategie die gezonde voeding bij wijkbewoners wil stimuleren en dragen zij bij aan de leefbaarheid van wijken door een dagbesteding te bieden aan o.a. mensen die dit in de wijken niet hebben.

Conclusie: voor boeren in de directe nabijheid van een stedelijk gebied in een waardevol cultuurhistorisch landschap is zorglandbouw een goede optie.

1.2 Connecting Values

Succes en faal factoren

Professionalisering van de zorglandbouw en een professionele schakel tussen de zorg en de landbouwsector is de crux voor waardecreatie. Voor het garanderen van continuïteit én de benodigde kwaliteit moet de zorglandbouw uit de sfeer van subsidies en (goedbedoeld) idealisme worden gehaald. Want subsidies zijn afhankelijk van (grillig) overheidsbeleid en onprofessioneel handelen kan leiden tot misstanden die de kwetsbare cliënten schaden. Bovendien is voor het bedienen van de Metropolitane markt een schaal noodzakelijk, waarvoor een professionele organisatie is vereist.

Voor professionalisering van de zorglandbouw is het belangrijk dat de sector de (markt)vraag als uitgangspunt neemt. De vraag en behoeften van zorginstellingen en cliënten moet dus het vertrekpunt zijn van het ontwikkelen en beheren van ketens die zorgvragers en de aanbieders (zorgboeren) verbinden. Dit vereist een ketenregisseur die beide werelden kent en kan verbinden. Door voor alle partijen (meer)waarde te creëren kan een businessmodel worden ontwikkeld.

Andere modellen, zoals individuele zorg boerderijen en regionale stichtingen van zorgboeren zijn dus minder kansrijk.

Succesfactoren voor de realisatie van een businessmodel zijn: commitment visie, ondernemerschap en de ontwikkeling van coalities van stakeholders uit de agrarische en zorgsector.

De wijze waarop het financieringsstelsel van de zorg is georganiseerd is een belangrijke factor. Sinds de invoering van het 'Persoonsgebonden Budget' (PGB) laat de groei van zorgboerderijen een versnelling zien van een schommeling gedurende enkele jaren rond 350 (2001-2003) naar 850 in 2008.

Het businessmodel van Landzijde/Green Care lijkt internationaal toepasbaar, door het te vertalen naar de specifieke context in een land. Per land verschillen de culturele omstandigheden, financiële stromen en is de zorg en de landbouw verschillend georganiseerd. In Brazilië wordt nu gewerkt aan het vertalen van de Nederlandse ervaringen naar een Braziliaanse 'Green Care'.

Politiek-bestuurlijke aansturing is een belemmering voor sectoroverstijgende verbindingen tussen stad en land en de integrale aanpak die daarvoor nodig is. De belemmeringen liggen in de sterke verkokering van beleidsuitvoering en strategische/machts vragen die het bestuurlijk domein kenmerken. Dit bleek bij het onderdeel 'participatie markt' binnen de Proeftuin Amsterdam.

Resultaten en 3-P performance

- Profit: rendabele business case voor zorg en landbouw
- People: effectieve dagbesteding en therapie voor cliënten en arbeidvreugde voor boeren; Indirect: bijdrage aan verbetering sociaal leefklimaat steden
- Planet (indirect): instandhouding biodiversiteit en landschap door boeren in Nationaal landschap

Verankering

De business case is verankerd in de organisatie Landzijde die is ingebed in een lerend netwerk. In de formele organisatiestructuur van Landzijde hebben zorginstellingen, zorgboeren en cliënten een plek in adviesraden en raad van commissarissen. Het netwerk rond Landzijde is geanalyseerd door het Athena instituut. Dit netwerk omvat zorg, landbouw, onderwijs en welzijns- organisaties. Het netwerk wordt op dit moment ondersteund door onderzoeksprojecten, waarbij PRI-Wageningen-UR een hoofdrol speelt. Uit de analyse van het Athena Instuurt blijkt dat de directie van Landzijde de partij is die optreedt als 'netwerkbeheerder' omdat zij de verbindingen realiseert en onderhoudt. Door cursussen en workshops te organiseren zorgt Landzijde ervoor dat sprake is van een lerend netwerk.

Het realiseren en onderhouden van een (lerend) netwerk draagt bij aan het succes van het Landzijde model. Hiervoor is nodig:

1. een netwerkbeheerder die de verschillende domeinen (zorg, landbouw en onderwijs) op regionaal niveau verbindt
2. voortdurend organiseren van ontmoetingen tussen de verschillende partijen en maken dat zij leren
3. een continue input van kennis vanuit kennisinstellingen, door middel van onderzoeksprojecten

1.3 Agro Innovatie Systeem

De nieuwe verbindingen in het Green Care project zouden niet zijn gerealiseerd zonder een intermediaire organisatie als TransForum, die kennisinstellingen met het project verbond en de (veilige) 'ruimte' ("third space") creëerde binnen het bestaande 'regime' om zorginstellingen en boeren met elkaar te verbinden. TransForum deed door:

1. Het helpen realiseren van verbindingen tussen zorginstellingen en zorgboeren, via Landzijde en deze verbindingen betekenisvol te maken en te verbeteren;
2. Het ontwikkelen van de competenties en professionalisering van de beoogde toekomstige netwerkbeheerder (in dit geval de directie van Landzijde)

Concreet deed TransForum dit door:

- *advies, meedenken*
- *kennis organiseren*
- *reflectie organiseren*
- *het geven van een kwaliteitsstempel (legitimatie)*
- *meefinancieren in de vorm van een projectsubsidie: waarbij de kanttekening op zijn plaats is dat de-investeren aan TransForum een betere positie had gegeven om mee te sturen in de realisatiefase van Landzijde en het initiatief meer als business case op te zetten waardoor het minder een subsidieafhankelijke organisatie was geworden. Dit had dan wel een grotere tijdsinvestering van de TransForum projectregie vereist.*

De verbindingen zijn uiteindelijk verankerd in beide domeinen: de zorg én de landbouw.

Een belemmering bij het realiseren van deze keten is het vast blijven houden aan de 'oude regimes', waarbij enerzijds zorg en therapie wordt beschouwd als iets wat binnen instellingen dient te gebeuren en zorglandbouw wordt ontwikkeld vanuit de traditionele landbouw belangenbehartigings organisaties.